

AKTUALNO VPRAŠANJE

Sprejemi cicibanov v pionirsko organizacijo ob 29. novembru so se že zelo udomačili. Okrajna zveza Društva prijateljev mladine je o tem pred nedavnim razpravljala in priporočila vsem DPM, naj pomagajo, da bodo sprejemi čimbolj svečani in da bodo za novospregate pionirje predstavljali pravi pionirski praznik. Priprave v tem smislu že potekajo. Na Gorenjskem bodo sprejemi v dneh od 23. do 29. novembra.

Letos bodo ob Prazniku republike — 15. obletnici ustanovitve nove Jugoslavije

— formirani pionirski odredi v reformirani šoli, razen tega pa bodo pionirji zaključili letnikov osemletk prvič sprejeti v mladinsko organizacijo. Društvo prijateljev mladine je ob tej priložnosti dalo pobudo vsem predsednikom občinskih

PIONIRJI

komitejev mladine, naj za te člane pionirskih odredov in mladinskih organizacij priredijo posebne razgovore in sprejeme. Tak sprejem okrajnega značaja bo 28. novembra pri predsedniku OLO Kranj.

Pionirji zaključili razredov osemletk, ki bodo letos sprejeti v mladinsko organizacijo, bodo sestavljali steber pionirske organizacije. Iz njihovih vrst bodo črpali kader za vodstva pionirskih odredov. — Mladinska organizacija je imela doslej s pionirji slabe stike, po končani obvezni šoli se jih je precej zgubilo, ker niso našli poti v organizacijo LM.

Vzporedno s tem se postavlja pred društva prijateljev mladine odgovorna naloga, da prenesejo skrb za mlade iz pionirskih organizacij, kot je bilo doslej, tudi na mladinsko organizacijo. at

AKTUALNO VPRAŠANJE

Tako je bilo na cesti pred 8 meseci — In danes ...?

Tito izročil namenu avtomobilsko cesto

Novo mesto, 23. novembra

Novo mesto, Otočec, vzdolž vseh 80 km nove avtomobilske ceste je bilo že v soboto zelo svečano. Graditelji so se pripravljali, da danes izroče avtomobilsko cesto, da se oddolžijo maršalu Titu in domovini; izpolnili so dano obljubo.

Kmalu jutraj se je pred okrašenim Jankomirskim mostom blizu Zagreba ustavila kolona avtomobilov. Ta most je prvi velik objekt avto ceste. Maršal Tito je prestrigel vrstico. Avtomobilska cesta je bila izročena svojemu namenu.

Kolona avtomobilov se je potem spustila po širokih vijugah ceste v smeri proti Ljubljani. Pri Ivančni gorici so krenili nazaj. V Novem mestu je maršala Tita čakala velika množica.

Maršala Tita je v Novem mestu pozdravila navdušena množica ljudi iz vseh krajev Dolenjske, iz Ljubljane, Zagreba in drugih krajev, od koder so prišli, da bi prisostvovali svečanosti ob veliki zmagi jugoslovanske mladine.

Predsednik Tito je pohvalil mladino in se v govoru zadržal tudi pri nekaterih vprašanih naših odnosov z drugimi deželami in narodi.

Po tem je mladina sprejela sklep, da bo zastavo 54.000 graditeljev avtomobilske ceste Zagreb—Ljubljana prenesla v prihodnjem letu na nove, velike objekte v skupnih naporih za izgradnjo boljše prihodnosti.

GLAS GORENJSKE

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNIH LJUDI ZA GORENJSKO

LETO XI., ST. 91 — CENA DIN 10.—

KRANJ, 24. NOVEMBRA 1958

S seje Občinskega ljudskega odbora Kranj

Manj pa boljše

Po odločbi Občinskega ljudskega odbora bo v kranjski občini le 35 potrošniških svetov, ki bodo predvsem kontrolni organi — Razprava o šolstvu

Na četrtkovni skupni seji Občinskega ljudskega odbora Kranj je bilo na dnevnem redu vprašanje šolstva in delo Sveta za šolstvo. Obširno poročilo govori najprej o temeljnih načelih reformirane šole, nato pa o šolski mreži in materialnih pogojih šol. Perspektivni načrt je predvideval ustanovitev popolnih osemletnih šol v Senčurju, Goričah in na Primskem. Na teh šolah so bili letos že ustanovljeni samostojni peti razredi. Da centralne šole ne bodo preveč natrpane, bodo samostojne pete razrede morale imeti še šole v Zabnici, Voklem, Olševku, Mavčičah in v Naklem. V prihodnje bo treba posvetiti še več pozornosti zlasti sodobni opremljenosti šol (učila, učni pripomočki, knjižnice, igrišča, telovadišča), kajti načela šolske reforme brez tega ne bodo prišla povsem do izraza. Podobno velja za tehnični, likovni in glasbeni pouk, ki je ponekod še vedno precej

zanemarjen. Vse to pa je seveda zvezano s precejšnjimi materialnimi sredstvi in Občinski ljudski odbor bo moral pri sestavi družbenega plana za prihodnje leto s tem računati.

Velik pomen v sodobni šoli imajo tudi šolski odbori. Šolska reforma namreč ne nalaga obveznosti samo vodstvom šol, učiteljem in profesorjem, temveč v precejšnji meri tudi vsem družbenim in političnim organizacijam. Do nedavnega so se šolski odbori ukvarjali samo z materialnimi problemi šol, le malo so govorili tudi o uspehih in neuspehih učencev. Letos pa je bilo delo šolskih odborov v prvi vrsti že usmerjeno na vzgojne in učne probleme šolanja otrok. To je njihova naloga.

Občinski zbor in zbor proizvajalcev sta na ločenih sejah sklepala o odpravi odloka o potrošniških svetih in sprejemu odločbe o organizaciji novih potrošniških

svetov. Stari odlok je namreč določal, da se ustanavljajo sveti praviloma pri vsaki prodajalni, zbori potrošnikov pa izvolijo člane svetov. Tako je bilo po letu 1956 na 38 zborih potrošnikov izvoljenih 106 potrošniških svetov s 593 člani. Sveti so ugotavljali razne slabosti v prodajalnah, niso jih pa odpravili. Zato je bilo že kmalu slišati predloge, naj se potrošniški sveti iste stroke združijo. V zadnjih dveh letih so potrošniški sveti z delom sploh prenehali, v glavnem iz treh razlogov:

- ker so bili izvoljeni za eno leto, potem pa se niso več volili;
- ker pristojni organi z njimi niso delali;
- ker so bili ustanovljeni pri vsaki prodajalni in to je privedlo do preširoke in nedelavne organizacije.

Za odpravo teh pomanjkljivosti je Občinski ljudski odbor v četrtletju sprejel na ločenih sejah odlok o prenehanju dosedanjih potrošniških svetov in odločbo o ustanovitvi novih za območje občine Kranj. Po tej odločbi bomo imeli 19 posebnih svetov potrošnikov za trgovska in obrtna podjetja, 6 skupnih svetov potrošnikov za trgovska podjetja in trgovine ter prodajalne proizvajalnih podjetij in 10 skupnih svetov potrošnikov za posamezna potrošniška območja. Skupno bo torej v občini 35 svetov. S to ožje organizacijo bo

(Nadaljevanje na 3. str.)

PRED NOVIMI NALOGAMI

Osnovne organizacije SZDL so pred novimi volitvami svojih vodstev. Na Gorenjskem, kot je sklepnilo predsedstvo Okrajnega odbora SZDL Kranj, bi jih volili tam, kjer je potreba. V našem okraju so se sedanja vodstva formirala šele to pomlad in se šele dodobra živela v delo. Toda pokazalo se je že, da ponekod niso prišli v vodstvo pravi ljudje. Volili naj bi le v takih primerih, kjer je treba okrepi vodstvo ali nadomestiti posamezne člane.

Pri sedanjih nalogah, tako pri utrjevanju vodstev, kakor tudi pri usmerjanju nadaljnjega dela, lahko služijo osnovnim organizacijam ugotovitve iz nedavne ankete. Le-ta je pokazala nekaj zelo značilnih slabosti, ki jih kaže odpraviti.

Prva, s katero se je treba lotiti že pred razpravami o volitvah, je sestava vodstev. Anketa je pokazala, da so v odborih osnovnih organizacij v glavnem starejši aktivisti, obremenjeni z mnogimi funkcijami. Zato je treba zdaj osvežiti te odbore z mladimi člani, ki bi lahko vnesli v metode dela precej novih oblik in prijemov.

Razen pregledov in utrjevanja vodstev je velika naloga vseh osnovnih organizacij, da do sredine decembra pripravijo občne zbornice, in kar je še posebej važno, da na osnovi tega sestavijo načrt za delo v prihodnje.

Pri tem delu je lahko analiza imenovane ankete osnovno napotilo. Tu je vprašanje pomoči pri nadaljnjem razvoju raznih oblik družbenega upravljanja. Za organizacije na vasi je še posebno važna pomoč komaj konstituiranim zadružnim svetom. Pomoč je potrebna tudi potrošniškim svetom in stanovanjskim skupnostim.

Anketa je pokazala, da marsikje ni bilo pravega odnosa organizacije SZDL do drugih organizacij in društev. Nekatere organizacije SZDL se sploh niso zanimale za delo sindikalnih organizacij, kar kaže popraviti.

Ena od glavnih značilnosti, ki jih je pokazala anketa: organizacije SZDL se še vedno poslužujejo bolj ali manj kampanjskega dela. Organizacije le redkokdaj same poiščejo probleme; le-teh se lotevajo šele potem, ko prejemajo »navodila« od zgoraj.

Če bodo organizatorji občnih zborov stopili pred članstvo s smotno izdelanimi predlogi, zlasti še s samokritičnimi ugotovitvami dosedanjih slabosti in z ustrežnim odgovorom na anketo, bodo člani na zborih lahko aktivno sodelovali z mnogimi predlogi. To bo nov prispevek k načrtovanju delovni start v prihodnjem letu, ki bo bližji pogojem in potrebam, in zato brez dvoma tudi tako uspešnejši.

K. M.

Ze vrsto let je v Kranju eden najpriljubnejših športov namizni tenis. Prireditve celuloidne žogice so v Kranju vedno dobro obiskane; znano pa je, da je namizno teniški klub »Triglav« že dlje med najkvalitetnejšimi in množičnimi klubi v državi. Vsekakor moramo te dve ugotovitvi pripisati pravilnemu delu kluba, ki je znal predvsem najmlajše in njih starše zainteresirati za ta šport.

V teh dneh je NK »Triglav« skupno z namizno teniskim krožkom osnovne šole »Simon Jenko« začel z redno namizno teniško šolo. Za šolo se je prijavilo 70 pionirjev, sprejetih pa je bilo le 50, ker imajo ostali v šoli slabe ocene. — Slike prikazujejo: Začetek je težak in precejkrat gre žogica mimo loparja (levo). Kar pripoveduje učitelj namiznega tenisa, spremljajo pionirji z velikim zanimanjem (zgoraj). Tri mize za namizni tenis ne zadoščajo. Skoda, da ni v Kranju večjega prostora za ta šport, si prav gotovo misli marsikdo (spodaj).

S seje ObLO Tržič

PRVI KORAK

V POMOČ GOSPODINJAM

V petek je imel ObLO Tržič svojo redno sejo. Razpravljali so o poročilu o izvrševanju osnovnih gospodarskih komunalnih problemov.

Predsednik ObLO Tržič, Lovro Cerar, je odbornike seznanil z dokaj obširnim poročilom o izvrševanju gospodarsko komunalnih nalogah in problemih v letošnjem letu.

Največja pomanjkljivost, ki jo je letos občutili v Tržiču, je prešibkost gradbenih podjetij, čeprav so le-ta svojo dejavnost precej povečala. Potrebe narekujejo večjo zmogljivost, zato je nujno obe gradbeni podjetji v Tržiču čimprej modernizirati in vsestransko izpolniti. Razveseljivo pa je dejstvo, da so letos v občini začeli z gradnjo 134 družinskih stanovanj in 14 samskih sob s krediti stanovanjskega sklada. Od tega je 34 stanovanj že popolnoma dograjenih, ostala pa bodo predvidoma prihodnje leto.

Vse bolj je v Tržiču občutno pomanjkanje uslužnostnih servisov in delavnic. Pravzaprav je to vprašanje že dlje na dnevnem redu. — Vsekakor pa je prav sedaj napravljen prvi večji korak k reševanju tega problema — ustanovitve Centra za pospeševanje gospodinjstva v Tržiču. Bistvenih izboljšav pa tudi v prihodnje ni pričakovati, če bodo podjetja še naprej tako ozko gledala na to vprašanje kot doslej in če se tega problema občani ne bodo lotili bolj načrtno.

FaBo

PABERKI PO SVETU

PRVIČ V ZGODOVINI

Zensk, ki so opravljale dolžnost ambasadorjev, je bilo že precej. V Izraelu pa je prvič minister za zunanje zadeve — zenska. Pred nekaj dnevi se je dogodilo še nekaj, tudi prvič v zgodovini:

Neka zenska, ambasador, se je predstavila ministru za zunanje zadeve. Predstavila se je nova ambasadorica v Izraelu, Margaret Meagher, ko je obiskala Goldo Meirovo.

In še nekaj, kar se je dogodilo prvič v zgodovini: Ko je Margaret Meagher prvič uradno obiskala predsednika republike Ben Cvi in mu prinesla kreditivna pisma, je pozdravila tudi častno četo, ki so jo sestavljali vojaki — ženske. V ednici so bile — kadetinke vojne mornarice.

CLARK JE ZA CLARKA

V državi Louisiani so 4. novembra volili senat. Ko so v New Orleansu objavili rezultat, je bil le-ta dokaj nenavaden:

Za senatski mandat sta kandidirala predčasna senatorja Edward Hebert in Morris Clark.

V tem primeru je bil pojem »boriti se« res nad- vse relativen. Herbert je namreč dobil 37.868 glasov, njegov nasprotnik (tudi ta pojem je relativen) Morris Clark pa le enega.

Ugotovljeno je, da je Clark dobil svoj glas na volišču, kjer je bil tudi sam vpisan v volilni imenik. Torej je jasno, da je bil edini, ki je volil Clarka — Clark.

VOLITVE BRATOV

Francoski časopisi so zadnje dni objavili vrsto obvestil in napotil za bližajoče se parlamentarne volitve. Naštevajo primke številnih kandidatov in prognozirajo izid volitev. Vse pa kaže, da so priprave najboljše zastavljene v četrtem kantonu departmana Loire Atlantique, kjer se za poslanski mandat bori- ta le dva kandidata. Prvi je Augustin Bonnet, drugi pa Michel Bonnet. Oba predstavljata nospro- tujoči si stranki. Kljub temu pa vlada mišljenje, da bo eden od njiju vsekakor član parlamenta. Jasno je že sedaj, da bo mandat ostal v sorodstvu, ker sta dva Bonneti — brata.

SING MAN RI SE SMEJE

Nikoli ne bo moč zvedeti, kje je obtičalo 997 mi- lijonov dolarjev, ki jih je Sing Man Ri dobil od Združenih držav Amerike, da bi jih uporabil za gospodarsko obnovo Južne Koreje. Običajno v tak- šnih primerih washingtonska vlada nadzoruje in zahteva poročila o namenski uporabi danih sredstev. Dogodilo pa se je, da je bilo obrambno ministrstvo prepričano, da opravlja nadzorstvo administracija za pomoč inozemstvu. Toda ko se le-to vprašali, so dobili odgovor — mi smo bili prepričani, da nad- zoruje obrambno ministrstvo.

STRAŠNI LORDI

Skraini čas je že bil, da pridejo v prastaro hišo, britanski Dom lordov tudi ženske s svojim »revo- lucionarnim duhom«. Ko so prišle, se je prenekateri od lordov zgražal in se križal nad rušenjem tra- dicije.

Laburistka miss Barbara Wooton ni hotela pri- seči in se zakleti pred bogom, da bo zvesta kraljici, ko je stopila v Dom lordov. Rekla je, da je zanjo dovolj, če priseže na »svojo dušo in vest«, kot je tudi običaj v Spodnjem domu. Meni, da kljub temu lahko verujejo v njeno iskrenost in zvestobo.

IZDAJA ČP »GORENJSKI TISK« / UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR / DIREKTOR IN ODGO- VORNI UREDNIK SLAVKO BEZNIK / TELEFON UREDNIŠTVA ŠT. 397 — UPRAVE ŠT. 475 — TEKOČI RAČUN PRI KOMUNALNI BANKI V KRANJU 607-70-1-135 / IZHAJA OB PONEDELJ- KIH IN PETKIH / LETNA NAROČNINA 600 DINARJEV, MESEČNA NAROČNINA 50 DINARJEV

LJUDJE IN DOGODKI
NEMIRNE „VROČE“ DRŽAVE

Ceprav bi bili na dnevnem redu trenutnega zunanje-političnega ob- zornika važnejši komentarji o ne- katerih drugih političnih dogodkih, bi tokrat izjemoma odpotovali v Južno Ameriko. Pa bo kdo vpra- šal, kateri posebni vzroki so nas danes napolnili med nemirne, vro- čekrvene prebivalce Južne Amerike in njihove probleme. Med naj- močnejšimi razlogi sta predvsem dva: prvi, ki razpljuje aktualnost, je argentinska kriza v preteklem tednu, drugi pa je ta, da sodi do- malega vsa Južna Amerika med značilne nerazvite dežele. - Preden so začeli Evropejci odkrivati Novi svet, je bila Južna Amerika nase- ljena z indijanskimi plemeni. Ne- katere njihove skupnosti so do- segle razmeroma visok napredek, čeprav so bile njihove proizvodnje- ne sile na nizki stopnji (mestne države Majev v Guatemali, cesar- stva Inkov v Peruju). Prihod ev- ropških kolonizatorjev je te skup- nosti podrl, indijanska plemena pa deloma iztrebil, deloma asimiliral, ali pa jih potisnil v nedostopne pokrajine (porečje Amaconke). - Južna Amerika se je tako začela deliti na kolonije gospodarjev, ki so prihajali iz Evrope. Od tu je jel pritekati tuj kapital, ki je razvijal predvsem tiste gospodarske veje, ki jih je tedaj potreboval evropski trg (sladkor), vse drugo pa je zanemarjal. Medtem ko so si an- gleške kolonije v Severni Ameriki kot Združene države pridobile ne- odvisnost in se hitro znašle v na- raščajočem industrijskem razvoju,

je v Južni Ameriki prišlo le do ne- odvisnosti posameznih dežel, v go- spodarstvu pa je ostalo pri sta- rem. Polfevdalni odnosi in velika posestva so še naprej ostajala značilnost tega gospodarstva in ta- ko tudi lahek plen tujega kapitala in z njim tujega vpliva. Ko je Združenim državam Amerike jelo primanjkovati surovin in tržišč za njihovo razvito industrijo, je bila njihova najbližja pot na jug. Tu jim je uspelo, da so si pridobile važne gospodarske položaje v de- želah, ki so bile dotlej domenek evropskega kapitala, celo več; ta evropski kapital so uspešno izpo- drivale in pridobile tudi čedalje večji politični vpliv v teh deželah. Tako se je južna Amerika razvila v surovinski agrarni privesek raz- vite Severne Amerike.

Toda odpor proti takemu polo- žaju že dolgo drži Južno Ameriko v nenehnem presnavljanju in vre- nju. Ne mine leto, da ne bi slišali o kakšnem puču, prevzemu oblasti in podobno. Te zadeve kajpak ni- so revolucije, vendar pa sodijo med znamenja prebujanja, krepi- ve neodvisnosti in drugih prizade- vanj.

Eno med najbolj značilnimi po- litičnimi gesli v večini dežel Južne Amerike je osamosvojitve, ome- jitev tujega kapitala in spodbuja- nje razvoja z lastnimi silami. Boj posameznih držav za izkoriščanje surovin, zlasti pa petroleja, je za- jel domalega vse politično življe- nje, in uspehi v tej gospodarski veji veljajo danes za simbol ne-

odvisnosti. Tako je Brazilija v dol- goletni bitki z ameriškim družba- mi uvedla državni monopol za čr- panje nafte, se pravi, da ima samo državno podjetje »Petrobras« pra- vico izkoriščati to važno surovino.

Ta argentinska kriza se je v glavnem izcimila iz petrolejskih zadev. Delavci na naftnih poljih so razglasili stavko, ker niso bili soglasni s petrolejsko politiko predsednika Frondizija. Ta je dal nekaj možnosti tujim družbam za izkoriščanje nekaterih polj v pre- pričanju, da bo tako hitreje na- rasla proizvodnja petroleja. Opo- zicija v vladi — predvsem velepo- sestniki in zastopniki kapitala — pa so to priložnost izrabili, da so se pripravljali k akcijam, ki bi prisilile Frondizija k odstopu. Ko je sindikat petrolejskih delavcev uvidel to nevarnost (vodijo ga pri- staši bivšega predsednika Perona), je odpovedal stavko in tako omo- gočil, da je njihov zaveznik radikal Frondizi še vnaprej obdržal predsedniško mesto.

Argentinski primer je samo eden izmed mnogih podobnih epizod na nemirnem kontinentu. Razvoj na njem gre svoja pota, ki se razli- kujejo od poti v drugih zaostalih deželah, vendar pa razločno raz- beremo iz njih skupno potezo in ta je: boj proti tujim vplivom, proti tujim gospodarskim postojan- kam in bitka za napredek z last- nimi silami in s tujo pomočjo, ki pa mora biti nesebična in brez vsa- kršnih pogojev.

JELO TURK

v nedeljo smo zabeležili

»NOČ NA VERNE DUŠE«
V KRANJSKEM ZVONIKU

V sobotni televizijski oddaji RTV Ljubljana smo si lahko ogledali prvo dramsko oddajo sloven-

ske televizije. Za to priložnost so izbrali Župančičevo delo »Noč na verne duše«. S to dramo so hoteli dati izvedbi domač uvodni pečat, in drugič — praznovedba tega dela daje dogodku svojsko in prikupno patino. Nekatere posnetke je ekipa TV napravila tudi v Kranju, in sicer v zvoniku kranjske cerkve in v bližini cerkvice na Klancu. Naša slika: režiser Fran Žižek, ki je dramo priredil za TV, daje na- vodila za sceno v zvoniku.

60 LET KRANJSKE GODBE
NA PIHALA

Kranj, 23. novembra

Sinoči je godbena sekcija DPD Svoboda Kranj slovesno počastila poveljen jubilej — 60-letnico svojega obstoja. Da bi dali prosla- vi slavnostno obeležje, je godba na pihala priredila v zgornji dvorani Sindikalnega doma koncert. Nobe- nega dvoma ni — požrtvovalni godbeniki in kapelnik so se za to srečanje s publiko temeljito pri- pravili. Če upoštevamo, da je bil program, ki so ga izvajali, zelo težak, tedaj je uspeh dvakrat več- ji. Ob tej priložnosti so bili izme-

njeni tudi mnogi pozdravni nago- vori, ki so jim prisostvovali tudi nekateri naši politični, javni in kulturni delavci.

aa

PREMIERA NA GODEŠIČU

Godešič, 23. novembra

KUD »Brata Križnar« iz Godešiča pri Škofji Loki je danes popoldan uprizorilo v prosvetni dvorani ga- silskega doma dramo »Mož Simo- ne«, ki jo je uspešno zrežirala Sil- va Hafner. Za igro je bilo že ne- kaj dni precej zanimanja, zato so domačini in okoličani popolnoma napolnili dvorano. Kljub temu, da je bilo na odru več mlajših igral- cev, so bili deležni lepega pri- znanja.

-an

VREMENSKA NAPOVED

Prevladovalo bo suho vreme z meglo v nižinah. Konec meseca padavine in močna ohladitev.

PREDAVANJE
STANETA KAVČIČA
NA MAGNETOFONSKEM TRAKU

Pred kratkim je imel v Klubu gospodarstvenikov v Kranju zani- mivo predavanje »O aktualnih go- spodarskih nalogah« predsednik Republiškega odbora Zveze sindika- tov, Stane Kavčič. Na to preda- vanje so prišli poslušalci domala iz vseh krajev Gorenjske in med njimi tudi Tržičani. Le-ti so celoten govor in živahno razpravo posneli na magnetofonski trak. Na zadnji seji ObLO Tržič pa so odborniki sprejeli sklep, da bodo priredili večer, na katerem se bodo zbrali vsi odborniki ljudskega odbora, člani svetov in komisij, povabljeni pa bodo tudi člani samoupravnih organov gospodarskih organizacij, ki bodo poslušali predavanje tov. Staneta Kavčiča z magnetofonske- ga traka in potem o njem raz- pravljali.

FaBo

»TEKSTILIADA«

VELIKA NALOGA MLADINE STTS
V KRANJU

Sobota, 22. novembra

Danes je bila na STTS v Kranju redna letna konferenca mladinske organizacije. Na njej so kritično premetrili dosedanje delo in si za- črtali smernice za prihodnost. Mla- dinska organizacija je z dogradit- vijo novega poslopja dobila vse pogoje za aktivno delo. — Njena glavna napaka v preteklosti je bi- la, da je vse premalo sodelovala s profesorji in da je delo v organi- zaciji slonelo le na posameznikih. Letos čakajo organizacijo pomemb- ne naloge. Pred njimi je organiza- cija tekstiliade, na kateri se bodo v Kranju maja 1959 zbrali športni- ki vseh srednjih tekstilnih šol v Jugoslaviji in se pomerili na tek- movanjih. Seveda pa so za to po- trebna igrišča. Mladinci so skleni- li, da jih bodo zgradili sami. Z de- lom bodo pričeli že v bližnji pri- hodnosti. Letos bodo bolj sodelo- vali s profesorji, skušali uvesti po- liitične ure, posebno skrb pa bodo posvetili izvenšolskemu delu in sodelovanju srednješolske mladine med seboj. Na konferenci so izvo- lili tudi 17 članski komite, ki bo vodil organizacijo.

rr

NOVI DIREKTOR »PLANIKE«

Občinski ljudski odbor Kranj je na svoji zadnji skupni seji razrešil Avgusta Zadnika funkcije načel- nika Sveta za gospodarstvo pri ObLO, ker je bil pred nedavnim imenovan za novega direktorja »Planike«. Na njegovo mesto je bil imenovan Ciril Ankerst, kar je Občinski ljudski odbor tudi že sprejel.

1400 let na svoji zemlji

(Nadaljevanje in konec)

Takrat so avstrijski politiki izrabljali slovenske partizane zato, da opravijo svoje nepravilne za- hteve po koroški zemlji. Danes dovoljuje, da bivši nacisti te iste partizane zasramujejo in jih dolžijo »veleždej« ter da »neznanci« razstreljujejo parti- zanske spomenike. Tri leta je od tega, odkar so v eni izmed »nemških noči«, ki so spet v modi na Koroškem, razstrelili partizanski spomenik v Veli- kovcu — in še danes »niso našli storilcev!

Danes pišemo letnico 1958.

13 let je poteklo od svetovne vojne in od usta- novitve Druge republike.

Tiste dni po majskih dogodkih leta 1945 so koro- škiki Nemci govorili: »Nestrpnost med narodi je pri- vedla do druge svetovne vojne. Zato mora biti ne- strpnost med narodi konec. Prav tu na Koroškem moramo ustvariti pogoje, da bosta oba naroda, ki tu prebivata, živela v bodoče v miru in sporazu- mevanju, pogoje, v katerih ne bo več mesta za narodno sovraštvo in nesvobodo. Ustvarimo torej instrument, ki bo polagoma privedel do takih pogo- jev. Najvažnejše spoznavno in komunikacijsko sred- stvo od človeka do človeka je jezik. Na ozemlju torej, kjer prebivata oba naroda, ustanovimo dvo- jezično šolo. Slovenci se bodo učili v isti šoli slo- venščine in nemščine, in prav tako Nemci. Naroda se bosta spoznala med seboj in se vzljubila...«

Te in take besede so bile nešteto izrečene tudi na mirovni konferenci in tudi kasneje še, ka- dar je šlo za mednarodno odločitev, ki so se nana- šale na Avstrijo. Še leta 1955, ob podpisu državne pogodbe na Dunaju, so se avstrijski politiki trkali na prsi, češ, mi smo iznašli najbolj demokratično manjšinsko politiko.

Toda ta »paradni konj« avstrijske politike je bil že takrat zapisan pogin. Kajti že leto dni kasneje so na Dunaju pripravili osnutek zakona o šolstvu, ki je imel za cilj — ukinitev dvojezične šole, še

leto prej »najbolj primeren in najbolj demokratičen način odstranjevanja nacionalnih nasprotij«. Iz ar- zenala stare germanizatorske politike so namreč izkopali »pravico staršev«: torej princip, po katerem bi se naj starši sami odločili, kakšno šolo naj obli- skujejo njihovi otroci.

Odpor je bil hud. Tako pri zastopnikih koroških Slovencev, kakor tudi pri avstrijskih socialistih. Zvijaja je bila vendarle preveč očitna: »pravica staršev« na ozemlju, ki je bilo stoletja podvrženo načrtni germanizaciji in kjer je stoletja bilo sloven- stvo nekaj manjvrednega — in je še danes — ta »pravica« je lahko na takem ozemlju samo nepra- vica in vztrajanje pri tem principu — burka.

Toda na Koroškem so šli dogodki svojo pot. Na plan so namreč s povečano silo stopili tisti, ki so se v letu neutemeljitega obračuna poskrili v mišje luknje: nacisti.

Peti odstavek sedmega člena državne pogodbe iz leta 1955, ki govori o pravicah manjšin na Avstrijs- kem, prepoveduje delovanje šovinističnih organi- zacij in tistih organizacij, ki imajo za cilj, škodo- vati eni izmed manjšin — vendar se avstrijske oblasti niso niti z besedo uprle ustanovitvi tako- imenovane »Kärntner Landsmannschaft«, ki ima sa- mo en in edini cilj: likvidacijo slovenstva na Koro- škem. Zakaj ta organizacija ni bila prepovedana — na to koroški Slovenci še vedno čakajo odgovora. Prepričani so, da ga bodo prej ali slej dobili.

Toda sadovi dela te organizacije so se že poka- zali. Pred nekaj tedni celo v zelo usodni obliki.

Pod pritiskom gonje, ki jo ta nacistična organi- zacija uprizarja na Koroškem, je namreč koroški deželni glavar Wedenig dne 22. septembra tega leta izdal odlok, ki ukinja zakonito dvojezično šolstvo na Koroškem. In sicer je bil ta odlok takole formu- liran: »Starši naj odločijo, ali se naj njihovi otroci uče v šoli tujega jezika ali ne. Dvojezična šola pre- pisuje prisilni pouk slovenščine tudi za nemške otroke in taka situacija je nevzdržna. Kdor želi, da

se njegov otrok ne udeležuje slovenske pouka v šoli, naj podpiše tozadevno odjavnico. Kdor želi, da ostane pri dvojezičnem pouku, mu ni treba ni- česar storiti.«

Tako odlok. In kako se je ta »plebiscit« resnično vršil?

Vršil se je tako, kakor je to želela »Kärntner Landsmannschaft«. Od hiše do hiše so hodili šovi- nistični aktivisti z odjavnicami in silili preplašene kmete, naj odjavijo otroke od slovenskega pouka. V šolah so učitelji diktirali svojim učencem besede odjave, tako, da je bila »papirna vojna čim manj nadležna«. Na zborovanjih so agitatorji, med njimi tudi prosuli in žalostni renegat dr. Einspieler, vodja »vindšarjev« in profesor slovenščine na celov- ški gimnaziji (!), dopovedovali ljudem, da se koro- škiki Slovenci lažje nauče nemščine kot knjižne slo- venščine in da bodo izkazali svoji domovini zvesto- bo, če bodo odjavili svoje otroke od pouka sloven- ščine.

In ne samo to. Vključil se je ves nemški gospo- darski aparat in z vso silo pritiskal na ekonomsko odvisnega in socialno šibkega koroškega Slovence. Navedimo tukaj samo dva primera, ki pa sta tipična za celotno sedanjo situacijo na Koroškem.

Pilberški župan, bivši aktivni nacist in pobijalec partizanov »von« Metnitz, ima v tem kraju veliko žganjarno in tovarno spirituoze. Za izdelovanje spi- rita potrebuje večje količine krompirja, ki je v oko- liških slovenskih vaseh glavni kmetijski pridelek. Kot vsako leto, je Metnitz tudi letos zagrozil, da od Slovencev krompirja ne bo odkupoval in da ga bo rajši nakupil pri nemških kmetih na severnem Koroškem, kot da bi podpiral »vindšarjev«. Nje- gova desna roka, upravnik njegovega posestva Schick, je sudetski Nemec, ki se tudi »odlikuje« po svojem sovraštvu do Slovencev, ta Schick je obe- nem predsednik pilberškega združenja staršev. Ze v dneh tako imenovane »pilberške šolske stavke« so dali staršem vedeti, da bo njihov krompir segnal na njivah, če bodo poslali otroke v šolo. Med veljavnostjo glavarjevega odloka je bil teror še hujši. Metnitz ni niti poskušal skrivati svoje neme- re, da bo po 7. oktobru, ko se je zaključilo odjav- ljanje od slovenskega pouka, začel izvajati gospo-

darske sankcije proti slovenskim staršem, ki se bo- do drznili glasovati za dvojezično šolo, ki torej ne bodo podpisali odjavnic...

Drug primer: v vasi Za Vrhom v Rožni dolini je od 18 staršev 16 odjavilo svoje otroke od dvojezič- nega pouka. Takoj nato se je upravitelj šole od- peljal v Celovec k deželnemu glavarju in ga prosil za svet, v katerem pouku naj zdaj poučuje. Med 16 otroci, ki so jih starši odjavili od slovenskega po- uka, so namreč bili samo štirje, ki so znali nekaj nemških besed, vsi ostali so razumeli in govorili samo slovensko! Napravili so preiskavo in kaj so ugotovili? Vas Za Vrhom je izrazito gozdarska vas. Vsi moški so gozdni delavci in vsi so v službi pri »humperškem gospodu« Mareschu, veleposestniku in lastniku gradu Humperk nad Rožno dolino. Ta Maresch je naročil svojemu gozdarju, nemškemu priselencu Kranawetterju, naj »uredi šolsko vpra- šanje«. Poslal ga je od delavca do delavca in mu naročil, naj jim postavi nekaj ultimata: ali pod- pišejo odjavnice od slovenskega pouka ali pa iz- gube delo. Rezultat tega miniaturnega »plebiscita« je seveda na dlani. Pravzaprav je presenetljivo, da sta se sploh našla dva človeka, ki sta se uprla in nista podpisala odjavnic!

V takih razmerah se je vršila ta akcija podpiso- vanja odjavnic od slovenskega pouka in rezultat seveda ni bil »prav nič presenetljiva«, kot ugotov- ljajo reakcionarni avstrijski listi. Toda če bi »rönt- genizirali« vseh tistih 80 odstotkov slovenskih star- šev, ki so odjavili svoje otroke od pouka v mate- rinem jeziku, bi videli, da »pravica staršev« na Koroškem nima nobene zveze z voljo staršev...

1400 let žive koroški Slovenci na svoji zemlji.

Kar so prestali, je prestal malokateri narod na svetu.

In vendar še žive.

In vendar se morajo še vedno boriti za najosnov- nejše pravice.

To: da še žive in da se morajo še vedno boriti — je zadoščenje in obenem opomin za njihove bra- te, ki žive tostran Karavank.

TEVŽ MALEJ

NAŠA NOVA SLIKANICA / NAŠA NOVA SLIKANICA

V prihodnji številki prvič
NOVA SLIKANICA
VIHAR POD TRIGLAVOM

NAŠA NOVA SLIKANICA / NAŠA NOVA SLIKANICA

IZ ZAKLADNICE LJUDSKE
UMETNOSTI NA GORENJSKEM

Prve poslikane panjske končnice so se začele pojavljati na Gorenjskem, pa tudi na ostalem ozemlju tedanje Kranjske in slovenske Koroške. To je bilo v času, ko je pri nas veljal kot najboljši gorenjski panj. Najstarejša panjska končnica, ki jo

Do 31. avgusta letošnjega leta je bilo v kranjskem okraju zabeleženih 249 prometnih nesreč. Od tega jih je bilo 80 na cestah I. reda, 73 na cestah II. reda, na cestah III. reda 67 in 29 na cestah IV. reda. Skupna škoda, ugotovljena na podlagi nestrokovne ocene komisije na kraju samem, je znašala 14.121.500 din. Ta številka bi se brez dvoma občutno povečala, če bi vračunali še škodo, ki jo ima zaradi prometnih nesreč naša skupnost z dajatvami državnega zavarovalnega zavoda in socialnega zavarovanja. Pri letošnjih prometnih nezgodah je 10 oseb zgubilo življenje, 82 jih je bilo teže, 96 pa laže ranjenih. Največ prometnih nesreč (41) je bilo zaradi neprimerne hitrosti glede na pogoje ceste, prometa in sposobnosti voznika, sledijo nesreče zaradi vinjenosti (34), ki so do konca avgusta v primeri z lanskim letom porasle za 6 primerov, potem nesreče zaradi neupoštevanja prednosti na križiščih (30) itd. Tudi nepravilno parkiranje in nezasečenje žarometov sta zahtevala vsak po eno prometno nesrečo.

DOMISLICE

- V diplomatskem občejanju med dvema državama dandanes potekaš šele, ko si že vstopil. (W. Hutchinson)
- Berači so za človeštvo pravi dobrotniki, kajti svojim soljudem dajejo priložnost za dobra dela, ki jim pomagajo v nebesa. (Vincenzo Bolla, kralj neapeljskih beračev)
- Vnaprej približno lahko izračunaš, kakšen bo svet čez sto let, nihče pa ne zna niti približno reči, kakšen bo čez deset let. (Naravoslovec J. Huxley)
- Pod diskrepcijo razumejo ženske umetnost izblebetati tajnost tako, da ostane pečat molččnosti nedotaknjen. (C. Goetz)
- Preprosteje je vladati narodu kot vzgajati tri otroke. (Winston Churchill)
- Francozi volijo po svojih načelih, ravnajo pa po svojih občutkih. (Francoski zgodovinar André Siegfried)
- Včasih so poskušale igralke, da bi postale zvezdnice, zdaj pa poskušajo zvezdnice, da bi postale igralke. (Lawrence Oliver)

Panjske končnice

danes poznamo, nosi letnico 1705. Toda tu nastaja vprašanje, če ni bila letnica kasneje deloma popravljena. Druga nosi letnico 1758. Kdaj pa so se pojavile prve slike na panjskih končnicah, danes še ni točno ugotovljeno. Tudi o neposrednih vzrokih, zakaj se je pri nas pojavila prav ta vrsta ljudske upodablajoče umetnosti, lahko le ugibamo. Na to so verjetno vplivali razen samega razvoja naše ljudske umetnosti, ki se je v 18. in 19. stoletju izživljala v okraševanju pohištva, različnih znamenj, balkonov itd., prav praktični čebelarji nagibi in ravna, za poslikavanje primerna sprednja ploskev našega ljudskega panja. Tudi verovanje v moč raznih svetih oseb, ki naj bi nosile srečo čebelarju, je brzkone pospeševalo širjenje te ljudske umetnosti.

A. Bukovec meni, da so bile prvi poslikane panjske končnice v samostanih, graščinah in župniščih, ki so bili v tistih časih nosilci in posredovalci izobrazbe in kulture. — V Slovenski umetnosti, I. del (V. Steska, 1927) beremo, da je po 30. letni vojni (leta 1648) prišlo k nam mnogo nemških obrtnikov in umetnikov, ki so pomagali v naših kulturnih središčih razviti umetno obrt, ki je sodelovala pri kasnejšem razvoju ljudske umetnosti.

Poslikavanje panjskih končnic je doslo svoj višek v letih 1820 do 1880. V tem času jih imamo največ. Po letu 1880 pa se kažejo prvi znaki nazadovanja. Lepe in trpežne domače obrtne izdelke je začelo izpodrivati tovarniško blago, ki je

med ljudstvom naglo zabrisalo čut za domaćo ljudsko umetnost. Šele v 20. stol. beljega vida (zlasti Frisch), so zopet znanstveniki razvozljali uganko čebeli priporočati označevanje panjskih končnic z barvami.

Omenimo še posebne vrste čebeljih bivališč, na primer prirezana votla drevesna debla (votlaki), živalske in človeške postave, umetno izrezljane iz lesa in znotraj votle. Na nedavni čebelarski razstavi v Mestnem muzeju v Kranju smo lahko videli panje v obliki Turka, Francoza in levov. Ne vemo, ali so pri oblikovanju takih panjev vselej delovali le umetniški nagibi vaških podobarjev, ali pa najrazličnejše vraže. So pa ti primerki vsekakor bolj zanimivi kot umetniško ljudsko delo, kot pa čebelja bivališča.

BELA MIŠKA UMORILA KOBRO

V zoološkem vrtu Telavivske univerze se je pred kratkim dogodilo nekaj nenavadnega. Kobri so dali za hrano belga miš. Ko so čuvarji potem spet prišli do kletke te kobre, so imeli priliko videti čuden prizor. Miška, ki ji je uspelo, da kači pregrizne hrbtenico, je počasi jedla tistega, ki bi moral pojesti njo.

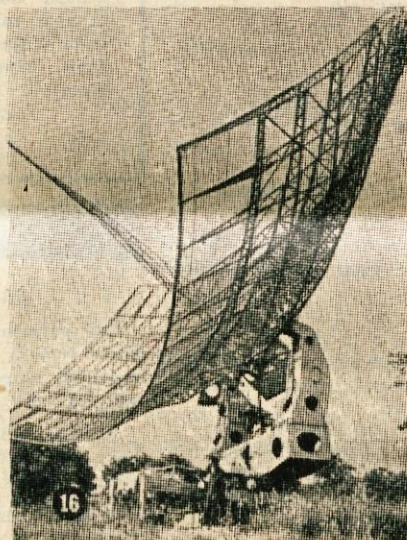
ZA RAZVEDRILO

V RESTAVRACIJI

»Toda, tovariš plačlini, saj brišete moj čašo kar s svojim lastnim žepnim robcem, s katerim ste si ravnokar brisali nos!«
»Oh, nič ne de, saj mora robec tako že v perilo.«

LJUDJE KOT TI IN JAZ

V potniškem letalu sem ponoči dremal v svojem ležalnem stolu, ko se začne res zelo lepa mlada ženska pripravljal, da si bo priredila zasilno posteljo. Napihnila je gumijasto blazino in se potem lepo iztegnila po dveh zasilnih ležiščih. Ko je opazila, da jo ostali potniki začudeno motrijo, se je ljubko nasmešnila in se opravičila: »Na vsak način moram spati, verujte mi, da sem imela danes res težak dan!« Dostojno sramežljivo je potegnila krilo daleč čez kolena, si popravila blazino in kmalu zaspala. V tem, ko se je nemirno obračala sem ter tja, zdaj na eno, zdaj na drugo stran, se je krilce pomikalo vedno više in više. Tu pa je vstal mlad mož, zapustil prostor in se kmalu vrnil s posteljnimi pogrinjalom v roki. Položil je pogrinjalo čez spavaljočo lepotico. Zbudila se je in ga začudeno pogledala. »Oprostite, prosim, spoštovana,« je dejal, »tudi jaz sem imel težak dan in bi rad na vsak način spal!«

Za opazovanje radijskega izžarevanja medplanetnega vodika služi tale radio-teleskop s Krima v Sovjetski zvezi, katerega antena je dolga 18 metrov.

FRANK OWEN:

EDDIE CHAPMAN
PRIPOVEDUJE

Ta poseben oddelek naše enote je vodil izvrsten fotograf Rotkagel. Bil je šaljiv, majhen fant z lokavimi, trudnimi očmi. Pred vojno je bil poslovodja ene izmed tovarn. Leica. Njegov konjiček je bila barvna fotografija in imel je krasno zbirko posnetkov iz Norveške, ki mi jo je pokazal neko noč v Kapelveien.

Rotkagel je projiciral svoje filme na platno: posrečilo se mu je doseči najpopolnejše barvne učinke pri podobi zahajajočega sonca v zimski pokrajini. Opozoril me je na razlike v tonih pri koloriranju istega objekta ob raznih urah dneva in trdil, da so to prave naravne barve, ki jih s prostim očesom ni moč zaznati.

Na Norveškem je imel nalogo, fotografirati sleherno sabotažo naperjeno proti Rajhu, slehernega nemškega vojaka, ki so ga našli mrtvega na ulici (teh pa je bilo, kot sem rekel, veliko) in vsakega domnevnega vohuna v zaporu.

Rotkagel me je hitro naučil poglobitve reči v zvezi z ravnanjem z aparatom. Zatem mi je dal nekaj filmov in seznam stvari, ki jih moram posneti. Med temi so bila živa bitja, ljudje in živali in drveči avtomobili. Po slehernem posnetku sem zabeležil osvetlitev in čas.

Ko sem bil v teh rečeh že docela spreten me je Rotkagel učil, kako moram slikati dokumente, načrte, zemljevide itd. To delo je bilo zelo zanimivo. Za vajo sem slikal listje in cvetje in pri povečavah so se potem pokazale vse nadrobnosti.

Učil me je tudi, kako je treba fotografirati portrete. V parku nedaleč od kraljevskega dvorca sem često slikal

otroke, ki so se tam igrali. Mladi Norvežani so lepi, okrogle obrazčke imajo, plave lase in modre oči. Nekega dne sem videl ducat teh otrok sedeti na neki klopi. Pripravil sem aparat in vzklil: »Bu!« Dvanajst presenečenih obrazčkov se je obrnilo k meni. To je bil moj najboljši posnetek. Von Grunen je dal napraviti ogromno kopijo te slike za svoje stanovanje zakaj otroke je oboževal.

Vojna je zdaj že hudo divjala po Nemčiji. Mimo čedalje večjih izgub v Rusiji so bili tudi zavezniški zračni napadi iz dneva v dan močnejši in bolj neusmiljeni.

Grozote zračnih napadov sem dojel tudi sam prek nekaterih svojih prijateljev, ki so izgubili domove. Johnny Holst je bil prvi med njimi, imel je smolo, da je 1943 šel na dopust in obiskal svojo ženo, ki je tedaj živela v Hamburgu. En dan po njegovem prihodu je prišlo do prvega zračnega napada s tisoč letali. Kaže, da so sirene zatulile šele takrat, ko so bila letala že čisto blizu cilja; razdejanje je bilo strahotno.

Ko je slišal bobnenje letal, je Johnny stopil iz hiše. Videl je, kako bombe žvižgaje padajo in kako se orjaške zgradbe rušijo. Videti je bilo, kakor da je požar zajel celo mesto: Hamburg je bil preplavljen z zažigalnimi bombami. Zdelo se je, je pripovedoval Johnny, kot da se cele ulice zvijajo kakor staniol. Fosforne bombe so še povečale grozo. Od teh kemičnih bomb so mnogi ljudje živi zgoreli, ker so bombe gorele tako dolgo, dokler so bile v zvezi z zrakom. Tuleč od bolečin, so žrtve skakale v vodo, toda ko so prišle na zrak, so spet zagorele.

Johnny Holst je pravil in verjamem, da je govoril resnico, da je bilo uničenih osem desetih Hamburga. Na njegovo hišo so padle tri zažigalne bombe in zgorela je malone do tal.

Tudi drugi moji prijatelji, kakor n. pr. Etling in Fritz Stube so izgubili svoje domove. Ker so živeli na raznih

koncih Nemčije, sem si lahko ustvaril jasno sliko o obsegu zavezniških napadov.

Mnogi pametni in humani ljudje skušajo odtistihdob dognati, koliko je to divje razdejanje vplivalo na karakter sedanje Nemčije. Sodbo prepuščam njihovi večji modrosti po dogodku. Tu pa bom samo govoril o tem, kako je ta smrtni udarec tedaj učinkoval na nemško moralo.

Vzlic Goebelsovi bistroumnosti in spretnosti je nemški narod čedalje bolj prevzemal občutek grozeče, neogibne in končne usode. Nepristranski ljudje so bili prvi, ki so opazili pomembno dejstvo: povsod, od koncentracijskih taborišč do nemške domovinske fronte, je padala vrednost Hitlerjevih delnic.

Tudi Norvežani so v tem videli strahotno povračilo, ki je doletelo Nemce. To sem opazil v stikih z najbolj iskrenimi izmed njih, čeprav sem v njihovih očeh še vedno ostal ponemčen Amerikanec.

Dotlej sploh niso govorili o mojem bodočem delu. Poudarjal sem von Grunenu in drugim, da me nikakor ne mika, da bi se vrnil v Anglijo, ker je nevarnost prevelika. Zaslužil sem dovolj denarja, zdaj želim nekaj časa lagodno živeti. Toda moj predlog o nedoločno dolgem in dobro plačanem dopustu se ni nikakor ujemal z njihovimi načrti v zvezi z mano, ker so me hoteli izkoristiti čimbolj in po možnosti čimprej. Zato so skušali urediti tako, da bi čimprej zapravil vse, kar sem zaslužil. Računali so, da bom, ko bo moj plen skopnel, pripravljen lotiti se spet kakega Löwenbräu. Zmeraj je bilo navzočih štiri do pet prijateljev, umazanega dela.

In tako me je Johnny Holst ali kdo drug povabil v Pili smo koktejlje, šampanjec, likerje in kadili cigare in zmerom sem jaz plačal račun. Kar sem hotel in mogel, sem kupil. Ah! ne trdim, da to ni bilo zabavno. Pil sem, pil kar naprej, toda hkrati sem skušal ohraniti jasno glavo, zakaj nad njo je vedno visela senca starke Smrti.